

Gemeenten en dorpsraden: werken aan samenwerking

**Handreikingen, bruikbare instrumenten en tips
voor een succesvolle samenwerking**

Gemeenten en dorpsraden: werken aan samenwerking

**Handreikingen, bruikbare instrumenten en tips
voor een succesvolle samenwerking**

mevrouw ir. J. Luijten
E. Kooger

PON
Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant

juni 2004

Deze publicatie is een vervolg op het project Gemeenten en Dorpsraden dat door Prisma Brabant en het PON met middelen van de provincie Noord-Brabant is uitgevoerd.

ISBN 90-5049-292-4, 2^e herziene druk

© 2004 PON Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant.
Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON.

Deze publicatie is te bestellen onder vermelding van PON-publicatie 04-02

PON
Postbus 90123
5000 LA Tilburg
E-mail: pon@ponbrabant.nl
Telefoon: (013) 535 15 35
Internet: www.ponbrabant.nl

Voorwoord

Veel gemeenten zijn (nog) niet in staat op een goede manier met dorpsraden samen te werken, omdat dit een cultuuromslag binnen het gemeentelijk apparaat veronderstelt. Veel gemeenten hebben deze omslag nog niet gemaakt.

Met deze stelling werd op 10 april 2003 de slotbijeenkomst geopend van *Gemeenten en Dorpsraden*, een project van Prisma Brabant en het PON. Van de ruim zestig aanwezige Brabantse gemeenteraadsleden, wethouders, burgemeesters en gemeenteambtenaren was maar liefst 64% het eens met dit standpunt. Tegelijkertijd waren vrijwel alle aanwezigen doordrongen van het belang van dorpsraden als een belangrijke schakel in de belangenbehartiging van de plaatselijke bevolking.

De bijeenkomst vormde de afsluiting van een reeks bijeenkomsten in 2002 en 2003 voor gemeenten over het werken met dorpsraden. Doel van de bijeenkomsten was, gemeenten de mogelijkheid te bieden in alle openheid met elkaar van gedachten te wisselen en ervaringen te delen over valkuilen en succesfactoren bij het werken met dorpsraden.

De bijeenkomsten hebben veel informatie en bruikbare instrumenten opgeleverd, die de samenwerking tussen gemeenten en dorpsraden kunnen bevorderen. Met het materiaal van deze bijeenkomsten konden in 2002 en 2003 een viertal nieuwsbrieven samengesteld worden onder de titel *Werken met Dorpsraden*. Hierin werd verslag gedaan van de uitkomsten van de bijeenkomsten.* Tijdens de bijeenkomsten bleek dat er bij gemeenten veel behoefte is aan een handzame bundel met tips en handreikingen om met dorpsraden te werken. Met de tips en handreikingen in dit handboekje, gebaseerd op de ervaringen en materiaal uit het project *Gemeenten en dorpsraden*, menen wij in deze behoefte te voorzien. Wij denken dat het niet alleen nuttig materiaal bevat voor gemeenteraadsleden, bestuurders en ambtenaren maar dat ook dorpsraden er veel bruikbaar materiaal in zullen aantreffen.

Tilburg, juni 2004
Jolanda Luijten en Ed Kooger

* De nieuwsbrieven *Werken met dorpsraden* zijn verkrijgbaar bij Prisma Brabant, telefoon (013) 544 14 40.

Inhoud

Voorwoord

Inleiding	9
1 De partijen	11
1.1 De gemeenteraad	11
1.2 Het college	12
1.3 Het managementteam	12
1.4 De coördinator wijk- en dorpsraden	12
1.5 De dorps- en wijkraden	13
1.6 Het opbouwwerk	13
2 Organisatie en taken van de dorpsraad	15
2.1 Wie bedoelen we met dorpsraden?	15
2.2 Organisatievorm van de dorpsraad	15
2.3 Taakverdeling binnen de dorpsraad	17
2.4 Overleg met andere dorpsraden	18
2.5 Communicatie met de achterban	19
3 Faciliteren van de dorpsraad	21
3.1 Benoem één aanspreekpunt voor de dorpsraden	21
3.2 Stel een klachtenmeldpunt in	22
3.3 Benoem een portefeuillehouder	22
3.4 Stel interdisciplinaire wijkteams samen	22
3.5 Zorg voor ondersteuning van de dorpsraden	22
3.6 Geef de dorpsraad een budget	23
4 Communicatie dorpsraad - gemeente	25
4.1 Communiceer regelmatig met de dorpsraad	25
4.2 Investeer in vertrouwen	25
4.3 Leg afspraken vast	25
4.4 Geef de dorpsraad altijd een antwoord	26
4.5 Beschouw de dorpsraad als intermediair	27
4.6 Betrek de dorpsraad in een vroeg stadium	27
4.7 Zorg voor inbedding in gemeentelijke procedures	27
4.8 Besef dat de dorpsraad uit vrijwilligers bestaat	28
4.9 Stel een convenant op	28
5 Gespreksonderwerpen	31
5.1 Maak keuzes voor onderwerpen	31
5.2 Vraag de dorpsraad om een jaarontwikkelings- of werkplan	31
5.3 Agenda-afstemming	32
6 Pas op voor valkuilen	33
7 Een voorbeeld	35
Links op internet	38
Andere PON-publicaties over samenwerking	39

Inleiding

Nog niet zo lang geleden had ieder dorp zijn eigen gemeentehuis en gemeentebestuur. De wethouders waren bekenden en ook de meeste ambtenaren woonden in het dorp. Zij maakten deel uit van de gemeenschap en waren daardoor vanzelfsprekend op de hoogte van wat er leefde in hun dorp. Zaken die de dorpsbewoners dwars zaten werden op informele wijze, tijdens de wekelijkse sportavond, besproken of men liep even het gemeentehuis binnen om navraag te doen hoe het met de voortgang van een bepaald project stond.

Inmiddels zijn de meeste gemeenten heringedeeld en bestrijken ze een groter gebied, waardoor de afstand tussen de burger en de gemeente in zowel sociaal als fysiek opzicht groter is geworden. De contacten met het gemeentebestuur verlopen via formelere procedures en de gemeente moet haar aandacht verdelen over meerdere dorpen en kernen.

Kloof tussen burger en overheid

De toegenomen afstand van de burger tot de overheid is een probleem dat burgers én gemeenten herkennen. Veel dorpsbewoners hebben het idee dat de gemeente niet naar hen luistert en onvoldoende belangstelling heeft voor hun problemen. Gemeenten zijn er daarentegen veel aan gelegen om in contact te komen met de burgers. Zij willen graag weten wat er leeft bij de inwoners zodat ze het gemeentelijk beleid erop kunnen aansluiten.

Het belang van burgerparticipatie

Samenwerking leidt zowel voor de gemeente als voor de bewoners tot grotere betrokkenheid en verantwoordelijkheidsgevoel ten aanzien van de directe leefomgeving. Als gemeenten burgers bij het gemeentelijke beleid betrekken kost ze dat meer tijd en (dus ook) geld, maar het kan wel leiden tot meer tevredenheid bij burgers. De input van burgers levert veel goede tips en informatie op om tot een weloverwogen beleid te komen. Hierdoor ontstaat meer draagvlak onder de bewoners voor de gemeentelijke beleidsplannen. Als mensen weten wat er speelt, hebben zij meer begrip voor gemeentelijke keuzes en zullen zij eerder bereid zijn ook zelf de handen uit de mouwen te steken. Bovendien voorkomt het veel ellende tijdens bijvoorbeeld de formele inspraakprocedures, als burgers tijdig bij de planontwikkeling worden betrokken.

Dorpsraden als oren en ogen van de gemeente

Het is ondoenlijk voor een gemeente om met alle dorpsbewoners te communiceren. Het fenomeen dorps- en wijkraden biedt hiervoor een oplossing. Dorps- en wijkraden kunnen een belangrijke rol spelen als intermediair tussen bewoners en gemeente. Zij kunnen de kloof tussen burger en overheid verkleinen en de participatie van bewoners bij de inrichting van hun woon- en leefomgeving bevorderen. Een dorpsraad treedt als het ware op als de oren en ogen van de gemeente. De dorpsraad kan aangeven wat bewoners van belang achten voor de leefbaarheid en welke problemen in het dorp moeten worden aangepakt. Omgekeerd kan de gemeente (voorgenomen) beleid toetsen door het aan de dorps- of wijkraad voor te leggen.

Samenwerking vergt zorgvuldige omgang

Een goede communicatie tussen gemeente en dorpsraden is niet vanzelfsprekend. Een succesvolle samenwerking vergt een zorgvuldige omgang tussen gemeente en dorpsraad.

In de praktijk blijkt dat niet altijd even eenvoudig. Tijdens de bijeenkomsten *gemeenten en dorpsraden* bleek dat veel gemeenten kampen met dezelfde vragen: Welke partijen spelen een rol in de communicatie met de dorpsraad? Wat zijn randvoorwaarden voor een goede samenwerking? Welke rol kunnen dorpsraden vervullen en welke bevoegdheden hebben zij daarbij nodig? Welke eisen mag de overheid stellen aan de dorpsraad? Maar ook omgekeerd: welke eisen mag de dorpsraad stellen aan de overheid? Wat zijn bruikbare methoden en werkbare vormen om tot een goede samenwerking tussen gemeenten en dorpsraden te komen?

Dit boekje geeft antwoord op bovenstaande vragen.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de diverse partijen die een rol spelen bij de communicatie tussen de gemeente en de dorpsraad. In hoofdstuk 3 leest u meer over de organisatie en de taken van de dorpsraad.

Na deze beschrijvende hoofdstukken doen we in de hoofdstukken 4, 5 en 6 aanbevelingen over respectievelijk: faciliteiten, communicatie en gespreksonderwerpen. In hoofdstuk 7 vindt u een overzicht van een aantal valkuilen waar u zich voor kunt hoeden in de samenwerking met dorpsraden. Tot slot vindt u in dit boekje een voorbeeld hoe een dorpsontwikkelingsplan in samenspraak met de bevolking tot stand kan komen.

1 De partijen

In de communicatie tussen gemeente en dorpsraden spelen meerdere partijen een rol. Zo bestaat de gemeente uit verschillende instanties en personen: de gemeenteraad, de griffier, het presidium, het college van burgemeester en wethouders en diverse ambtenaren. Zij hebben allen hun specifieke taken en verantwoordelijkheden. Ook is er een taak weggelegd voor ondersteunende instellingen zoals het opbouwwerk. Vanzelfsprekend speelt ook de dorps- of wijkraad een belangrijke rol. In deze paragraaf vindt u een overzicht van de diverse taken en verantwoordelijkheden waarin de communicatie tussen gemeenten en dorpsraad een rol speelt.

1.1 De gemeenteraad

Sinds de invoering van het duale stelsel is de gemeenteraad verantwoordelijk voor het nemen van beleidsbeslissingen en bepaalt dus de uitgangspunten en randvoorwaarden waarbinnen dit beleid dient te worden uitgevoerd. Het college van Burgemeester en Wethouders is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid binnen deze door de gemeenteraad vastgestelde kaders. Het is de taak van de gemeenteraad om te controleren of het beleid van het college geschiedt binnen de door de gemeenteraad vastgestelde visie en randvoorwaarden. In de meeste gemeenten is men nog aan het zoeken naar een nieuw evenwicht tussen de beleidsontwikkende en -uitvoerende taken.

Visie op burgerparticipatie

Het ontwikkelen van een visie op de wijze waarop burgerparticipatie moet worden vormgegeven is dus een taak van de gemeenteraad. De rol en positie van dorpsraden vormt een onderdeel van het gemeentelijk participatiebeleid. Vanaf het moment dat de gemeente te maken heeft of krijgt met dorpsraden binnen haar gemeentegrenzen, is zij genoodzaakt een visie te ontwikkelen op de positie die zij deze dorpsraden wil geven binnen het participatiebeleid. In sommige gemeenten worden de dorpsraden 'gedoogd'. Ze worden niet als het exclusieve platform voor de gemeente en als stem van de bewoners beschouwd, maar kunnen net als 'gewone' burgers inspreken. In andere gemeenten wordt de dorpsraad geacht de spreekbuis te zijn van de bewoners. Het is dus aan de gemeenteraad om in grote lijn de procedure te bepalen volgens welke de gemeente met haar dorps- en wijkraden dient om te gaan.

Contact gemeenteraad - burgers

Ook is het een verantwoordelijkheid van de gemeenteraad inhoudelijke beleidsuitgangspunten vast te stellen. Daarover kan rechtstreeks contact bestaan tussen gemeenteraadsleden en bewoners en/of dorpsraden. Een voorbeeld hiervan is de totstandkoming van een dorpsvisie of dorpsontwikkelingsplan. Om een dorpsvisie te ontwikkelen, die gericht is op de toekomst van een dorp, kern of wijk dient de gemeenteraad zicht te hebben op de ontwikkelingen en knelpunten ter plaatse. De dorps- of wijkraad kan hierin een wezenlijke informatieve en signalerende functie vervullen.

Niet alleen de gemeenteraad kan het initiatief nemen in gesprek te gaan met dorpsbewoners en/of -raden. In de praktijk zullen ook dorpsraadsleden aan de gemeenteraad hun ideeën kenbaar maken en vragen deze in behandeling te nemen. Zij lobbyen om zaken in hun dorp voor elkaar te krijgen. Het is dan de taak van de gemeenteraad deze geluiden op verantwoorde wijze in te zetten voor een duidelijke beleidsvisie. In de praktijk blijkt dit een ingewikkelde opgave voor gemeenteraden. Veel gemeenteraden hebben behoefte aan (nieuwe) instrumenten om voldoende toegerust te zijn voor uitvoering van deze moeilijke taak.

1.2 Het college

In theorie is de taak van het college in het duale stelsel uitvoerend van aard. De grens tussen beleid en uitvoering is echter niet altijd even gemakkelijk aan te geven. Op het moment dat een gemeenteraad in zijn beleid ruime kaders en grote budgettaire ruimte hanteert, resteert er veel beslissingsruimte voor het college. Om de juiste keuzes te maken moet dus ook het college een eigen visie ontwikkelen binnen de kaders die de raad stelt.

In relatie tot de dorpsraad heeft het college van B & W een rol als gesprekspartner. Het belangrijkste deel van de informatie, vragen en adviezen van dorpsraden speelt zich af op operationeel niveau. Daarom ligt het voor de hand dat de structurele contacten tussen gemeente en dorpsraden ook binnen het duale systeem blijven lopen via het college van Burgemeester & Wethouders en de ambtelijke organisatie. Indien deze contacten niet soepel verlopen hebben de dorpsraden wel een troef in handen om het college via de gemeenteraad hierop aan te spreken.

1.3 Het managementteam

De onderwerpen waarmee de dorpsraad zich bezighoudt beperken zich niet tot één beleidsterrein. Het betreft zaken die nagenoeg alle afdelingen van de gemeente raken. Voor een goede samenwerking tussen gemeente en dorpsraad is dan ook een integrale bestuurlijke visie en een duidelijke overlegstructuur noodzakelijk. Deze visie moet worden uitgedragen door het managementteam. Afspraken moeten zijn ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit houdt in dat de ambtenaren van de diverse afdelingen op de hoogte moeten worden gesteld en gehouden van de afspraken die met de dorpsraad zijn gemaakt. Indien een convenant is opgesteld tussen gemeente en dorpsraad dienen de vakambtenaren van de diverse afdelingen kennis te hebben van de inhoud ervan en er bovendien naar te handelen. Het is de taak van het managementteam hierop een controlerende en - bij onjuist handelen - corrigerende taak te vervullen.

1.4 De coördinator wijk- en dorpsraden

De dagelijkse contacten tussen dorpsraden en de gemeente verlopen veelal via de ambtelijke organisatie. Het schept veel duidelijkheid hiervoor één aanspreekpunt voor dorpsraden te benoemen. De coördinator is het aanspreekpunt, zowel voor de dorps- of wijkraad als voor de ambtelijke organisatie.

Hij/zij is de bruggenbouwer tussen het college, het ambtelijk apparaat en de dorps- en wijkraden. Hij/zij houdt zich bij voorkeur niet bezig met de inhoud maar legt de problemen neer op de plaats waar deze thuishoren en bewaakt of afspraken worden nageleefd. Hij/zij zorgt voor draagvlak bij de vakafdelingen en fungeert voor de dorpsraad als wegwijzer binnen de gemeentelijke organisatie. Met de invoering van het duale stelsel zijn ook de raadsgriffier en het presidium (burgemeester en fractievoorzitters) belangrijke contactpersonen geworden voor de coördinator wijk- en dorpsraden.

1.5 De dorps- en wijkraden

De dorps- of wijkraad functioneert als het ware als intermediair tussen gemeente en bewoners. Aan de ene kant signaleert hij problemen en maakt de ideeën en wensen van de dorpsbewoners kenbaar aan de gemeente. Aan de andere kant probeert hij dorpsbewoners te betrekken bij en draagvlak te creëren voor gemeentelijke plannen. De gemeente zorgt er vervolgens voor dat de wensen en behoeften van de bewoners tot hun recht komen in de uiteindelijke (beleids)plannen. De dorpsraden leveren als het ware de ingrediënten en de bouwstenen en de gemeente maakt het beleid.

Samengevat kent de dorpsraad de volgende taken:

- een brug vormen tussen burger en overheid;
- problemen signaleren;
- gevraagd en ongevraagd advies geven;
- draagvlak creëren voor gemeentelijke plannen;
- beleidsplannen beoordelen.

1.6 Het opbouwwerk

Dorpsraden kunnen zelf veel werk verzetten en goede resultaten behalen, maar ze kunnen niet alles alleen. Ondersteuning door een professionele organisatie is bij bepaalde activiteiten of op sommige momenten hard nodig. De vrijwilligers van de dorpsraad hebben een informatieachterstand ten opzichte van de professionals die zich dagelijks met de onderwerpen bezighouden. Ook hebben veel dorpsraden behoefte aan ondersteuning bij de wijze waarop zij hun achterban kunnen betrekken of bij het op papier zetten van bijvoorbeeld een jaarontwikkelings- of werkplan.

De organisatie die als eerste voor die ondersteuning in aanmerking komt is het plaatselijke of regionale opbouwwerk. Het opbouwwerk kan zowel bij het ontstaan als bij het functioneren van dorpsraden een duidelijke rol vervullen. De opbouwwerker stuurt niet maar zorgt alleen voor een zo open en eerlijk mogelijke communicatie. Daarmee stelt de opbouwwerker de dorpsraad in staat om op een zelfstandige manier te functioneren. Door de vele contacten is de opbouwwerker vaak in een vroeg stadium op de hoogte van allerlei plannen en ideeën die er leven. Zo kan hij/zij de gemeente er tijdig op attenderen dat het zinvol is de dorpsraad bij een plan te betrekken. Tegelijkertijd kan de opbouwwerker de dorpsraad informeren over de op stapel staande plannen en ontwikkelingen. Wat beide partijen vervolgens met de informatie doen is ieders eigen verantwoordelijkheid. De belangenbehartiging zal voor rekening komen van de betrokken dorpsraad zelf. Het is daarbij de kunst om in het

krachtenspel een weg te vinden. Dorpsraden moeten zo zelfstandig mogelijk opereren en voor de eigen verantwoordelijkheid opkomen. Het is dan ook geen goede zaak als bijvoorbeeld een gemeenteambtenaar of opbouwwerker het secretariaat van de dorpsraad voert.

2 Organisatie en taken van de dorpsraad

2.1 Wie bedoelen we met dorpsraden?

We spreken in dit boekje over gemeenten en dorpsraden. Met de verzamelterm dorpsraden bedoelen we die organisaties van bewoners die de belangen van hun dorp of wijk behartigen: de vertegenwoordigers van de bevolking. In de praktijk hebben die organisaties de meest uiteenlopende namen. Denk aan leefbaarheidswerkgroep, belangengroep, et cetera. In dit boekje spreken we simpelweg over *dorpsraden*.

Als we kijken naar de doelstelling die dorpsraden zichzelf geven dan varieert die van 'opkomen voor de leefbaarheid in het dorp' tot 'het bevorderen van het contact tussen dorp en gemeente'. Dit maakt duidelijk dat het er dorpsraden om gaat zorg te dragen voor de belangen van het dorp op het brede terrein van de leefbaarheid.

2.2 Organisatievorm van de dorpsraad

Dorpsraden kunnen op verschillende manieren georganiseerd zijn. In de praktijk treffen we dan ook een breed scala van organisatievormen aan. De meest voorkomende modellen en de voor- en nadelen ervan passeren hieronder de revue.

De informele groep

Een groep actieve dorpsgenoten steekt de koppen bijeen, vaak omdat zij zich zorgen maakt over de gevolgen van een bepaalde beleidsbeslissing voor de leefbaarheid in hun dorp. Een informele vereniging van dorpsbewoners is geen rechtspersoon in de juridische zin, waardoor aan afspraken met de gemeente geen juridische status kan worden ontleend. Dit maakt de dorpsraad tot een vrijblijvend functionerend orgaan. Een gemeente is niet gehouden aan overleg met een informele groep en verplicht zich tot niets, al is het negeren van de dorpsraad vanuit het oogpunt van burgerparticipatie uiteraard niet verstandig.

Het gestructureerde platform

In de praktijk zien we veel samenwerkingsvormen van vertegenwoordigingen van bewoners en diverse geledingen met als doel via een platform te streven naar afstemming en gezamenlijke doelen. Het gestructureerde platform kan dus samengesteld worden uit vertegenwoordigers van diverse verenigingen en groeperingen. Bijvoorbeeld: de sportclubs van een dorp krijgen als gevolg van een herindeling te maken met de subsidieregeling van de nieuwe gemeente. Zij kunnen dan gezamenlijk een platform vormen om hier een voor ieder zo optimaal mogelijk resultaat na te streven. De structuur van het platform is veelal niet verankerd in een rechtspersoon.

Een goede relatie met zo'n platform biedt de gemeente veel voordelen. Zij kan op eenvoudige wijze in gesprek raken met vele verenigingen, die één gezamenlijk standpunt verwoorden.

De vereniging

De vereniging is een rechtspersoon die gevormd wordt door de leden. De leden van de dorpsraad kunnen individuele dorpsbewoners zijn. We spreken dan van een directe vertegenwoordiging.

Ook kan gekozen worden voor een vereniging, waarbij de diverse verenigingen en groeperingen uit het dorp als lid vertegenwoordigd zijn in de dorpsraad. In dat geval is er sprake van een federatieve vereniging: een vereniging van verenigingen en stichtingen. Dit is een vorm van getrapte vertegenwoordiging, waarbij het streven is een evenredige vertegenwoordiging van de lokale bevolking te waarborgen. Dit systeem kan het draagvlak onder de inwoners van een dorp of wijk ten goede komen omdat in dit systeem alle groepen in het orgaan worden vertegenwoordigd. Bovendien kan de achterban, als een vertegenwoordiger van een bepaalde bevolkingsgroep niet functioneert, deze persoon corrigeren. Ook kan de communicatie met de achterban soepeler verlopen, omdat de informatie eenvoudig via de verenigingen en organisaties kan worden doorgespeeld aan het federatieve samenwerkingsverband. In de regel is het zo dat in het dagelijks bestuur geen leden zitting nemen van een bepaalde vereniging. Het streven is naar een zo onafhankelijk mogelijk functionerend dagelijks bestuur.

De vereniging is een rechtspersoon met een democratisch karakter.

Een nadeel van een dorpsraad met verenigingsvorm kan zijn dat de dorpsraad mogelijk minder slagvaardig is omdat het bestuur bij heikele kwesties de ledenvergadering moet raadplegen.

De stichting

De stichtingsvorm komt het meeste voor bij dorpsraden. De stichting kent geen leden en het bestuur hoeft dus geen verantwoording af te leggen aan de ledenvergadering. Hierdoor wordt het mogelijk om slagvaardiger te werken. Het bestuur zorgt voor de dagelijkse gang van zaken én voor de formele vaststelling van het beleid. In de statuten kan zijn opgenomen dat er naast een dagelijks bestuur een algemeen bestuur is en/of dat er commissies zijn die onder verantwoordelijkheid van het bestuur de taken of onderwerpen voor hun rekening nemen.

De stichting benoemt uit haar gelederen het bestuur, of geeft aan met name genoemde groeperingen het recht kandidaten voor te dragen. Hierdoor is de stichting minder democratisch dan de vereniging. Daarmee is de legitimatie van de stichting kleiner. Door in het openbaar te vergaderen of met enige regelmaat hoorzittingen te beleggen kan de stichting haar draagvlak vergroten. Ook dient bij de samenstelling van het bestuur te worden gestreefd naar een dorpsraad waarin de verschillende bevolkingsgroepen evenwichtig vertegenwoordigd zijn. Dus: mannen en vrouwen, jongeren en ouderen, bewoners uit de kern en bewoners uit het buitengebied, autochtone bewoners en 'import' et cetera. Als de leden van de dorpsraad een redelijke afspiegeling vormen van de dorpsbewoners, garandeert dit (meer) dat de mening van verschillende bevolkingsgroepen uit het dorp in de dorpsraad aan bod komt. Dit komt de vertegenwoordiging van het dorp en daarmee de legitimiteit van de dorpsraad ten goede.

De commissie ex artikel 82 Gemeentewet

De gemeente kan zelf een commissie in het leven roepen die als dorpsraad fungeert. Weliswaar kunnen de dorpsbewoners het initiatief hiertoe ook nemen, maar het is de gemeenteraad die bevoegd is een dergelijke commissie in te stellen. De gemeenteraad regelt hierbij ook de taken en bevoegdheden die de commissie krijgt. Meestal gaat het erom dat de commissie de gemeenteraad gevraagd en ongevraagd kan adviseren over zaken die betrekking hebben op de leefbaarheid in het werkgebied van de dorpsraad. De gemeenteraad regelt ook de samenstelling en de benoeming van de leden van de commissie. Veelal wordt gekozen voor rechtstreekse verkiezingen.

Kandidaten kunnen individuele dorpsbewoners zijn, maar het is ook mogelijk dat commissieleden uitsluitend kunnen worden gekozen als vertegenwoordiger van een specifieke organisatie. Ook zijn er varianten waarbij de burgers niet stemmen op een persoon, maar op een partij.

Deze commissievorm geeft de dorpsraad een zekere status. Ook de continuïteit en een regelmatige communicatie met de gemeente is gegarandeerd. De kosten van de commissie komen voor rekening van de gemeente; leden van de commissie komen in aanmerking voor vacatiegelden.

Een nadeel is echter dat de afstand tussen commissie en dorpsbewoners groot kan zijn, maar dit is te ondervangen door de wijze waarop de leden van de commissie worden gekozen en benoemd.

De commissie ex artikel 87 Gemeentewet

Dit is een commissie waaraan de behartiging van de belangen van een deel van de gemeente is opgedragen en waaraan bevoegdheden van de gemeenteraad zijn overgedragen. De wet regelt dat de leden van een dergelijke commissie afkomstig moeten zijn uit dit deel van de gemeente en dat zij rechtstreeks moeten worden verkozen door de ingezetenen uit datzelfde deel van de gemeente. Met deze commissie krijgt de dorpsraad het karakter van een soort deelgemeenteraad.

Tegenover de betrekkelijke zelfstandigheid van deze commissie staat de (politieke) verantwoordelijkheid die ze draagt voor het beleid en de uitvoering daarvan. Men blijft hierbij gebonden aan de grenzen van de gemeenteraad. Een en ander kan leiden tot spanningen tussen datgene wat de burger verlangt en de (bestuurlijke) verantwoordelijkheid die men in deze commissievorm draagt.

Het gevaar dreigt dat verwachtingen die worden gewekt niet kunnen worden waargemaakt. Bovendien doet deze vorm een groot beroep op het bestuurlijk draagvlak voor deze rechtsvorm in de dorpsgemeenschap.

2.3 Taakverdeling binnen de dorpsraad

Overleg is noodzakelijk om informatie te vergaren en om taken en werkzaamheden op elkaar af te stemmen. Zo is zowel een goede communicatie nodig tussen de dorpsraadsleden onderling als tussen de dorpsraad en de dorpsbewoners en tussen de dorpsraad en andere organisaties. Daardoor participeert een actieve dorpsraad vaak in diverse overlegorganen en neemt deel aan vele bijeenkomsten. Vaak gebeurt dit uit gewoonte met een weinig kritische blik op het nut of de noodzaak van deelname. Het is dan ook van

belang dat niet alleen de dorpsraad maar ook de gemeente steeds nagaat of overleg noodzakelijk is, wat de meerwaarde ervan is en of het overleg efficiënt gebeurt.

Daarbij moeten de leden van de dorpsraad zorgen voor een goede taakverdeling om te voorkomen dat de werkdruk te hoog wordt en het functioneren van de dorpsraad te veel afhankelijk wordt van enkele personen. Afgestemd op de interesses van de dorpsraadleden moet worden bepaald wie welk onderwerp zal aanpakken. Zo hoeft het voltallige dorpsraadbestuur niet bij ieder overleg aanwezig te zijn. De deelnemers van een overleg zullen hun bevindingen wel voldoende moeten afstemmen met de anderen.

2.4 Overleg met andere dorpsraden

Een dorpsraad kan veel leren van de ervaringen van andere dorpsraden. Zij kunnen bij elkaar ideeën opdoen, gebruikmaken van elkaars netwerken en informatie uitwisselen over bijvoorbeeld succesvolle strategieën, methoden en instrumenten. Zo hoeven zij niet steeds opnieuw zelf het wiel uit te vinden.

Sinds de herindeling bestaan de meeste gemeenten uit meer dan één dorp en zijn er veelal ook meer dorpsraden actief. Er zijn binnen een gemeente altijd wijk- en dorpsoverstijgende zaken. Het kan buitengewoon nuttig zijn deze kwesties op elkaar af te stemmen. Om gezamenlijke belangen te bespreken kan het zinvol zijn als dorpsraden samen optreden. Als vanuit meerdere partijen eenzelfde standpunt wordt verdedigd, is de kans van slagen vanzelfsprekend een stuk groter. Bovendien is het voor gemeenten handig als voor dorpsoverstijgende zaken een overkoepelend orgaan van dorpsraden aanspreekbaar is.

Op provinciaal niveau is in het jaar 2000 de vereniging kleine kernen noord-brabant opgericht. Brabantse dorpsraden kunnen lid worden van deze vereniging. Dit provinciaal overlegorgaan van dorpsraden brengt de gezamenlijke belangen van alle kleine kernen bijeen en lobbyt voor deze bovenlokale belangen bij bijvoorbeeld de provincie of andere instellingen. Zo heeft de vereniging voor kleine kernen noord-brabant een belangrijke stem gehad in het streekplan en heeft de vereniging het provinciebestuur overtuigd van het nut om meer woningbouw in de kleine kernen toe te staan.

vereniging kleine kernen noord-brabant
secretariaat: PON, mevrouw A. Kamoschinski
Postbus 90123
5000 LA TILBURG
tel: (013) 535 15 35
fax: (013) 535 81 69
e-mail: pon@ponbrabant.nl
website: www.kleinekernen.com

2.5 Communicatie met de achterban

De dorpsraad behartigt de belangen van het dorp. Dit kan de raad alleen als de deelnemers goed op de hoogte zijn van wat er leeft onder de inwoners van het dorp. Een goed contact tussen dorpsraad en bevolking is dus van wezenlijk belang.

Veel gemeenten stellen steeds opnieuw de vraag of het advies van de dorpsraad in voldoende mate gedragen wordt door de bewoners van het dorp, met andere woorden of de legitimiteit van de dorpsraad gewaarborgd is. Veelal heeft de dorpsraad in tijden van onrust, commotie of bij een dreiging van buiten een groot draagvlak. De contacten met de bevolking zijn dan vaak intensief. Op het moment echter dat alle zaken hun gewone gang gaan zijn er minder contacten met de bevolking. De dorpsraad besteedt dan veel tijd aan werk dat achter de schermen plaatsvindt, zoals overleg voeren, plannen maken, beleidsvoorstellen bestuderen en becommentariëren et cetera.

In tijden van maatschappelijke rust komt het vaak voor dat het bestuur van een dorpsraad constateert dat het weliswaar zijn uiterste best doet om het beste voor het dorp te bereiken, maar dat het moeilijk is om aan te tonen wat nu precies de opinie is onder de dorpsbewoners omdat het niet helemaal duidelijk is wat er onder de bevolking leeft. Het is voor de dorps- of wijkraad zeer demotiverend als steeds weer opnieuw moet worden aangetoond dat men namens alle bewoners spreekt.

Diverse gemeenten, die al langere tijd met dorpsraden samenwerken, vinden het niet nodig dat dorpsraden steeds hun legitimiteit bewijzen. Zij zijn blij met de vrijwilligers en vertrouwen erop dat de adviezen gedragen worden door het gros van de bevolking. Zij hanteren het uitgangspunt dat dorpsbewoners de dorpsraad vanzelf terugfluiten zodra die een standpunt inneemt waar inwoners niet achter staan. Het is dan ook zeer af te raden als gemeente regels vast te stellen volgens welke de dorpsraad dient te communiceren met zijn achterban. De communicatie is namelijk geen doel op zich. Een te formele en strikte procedurele gang van zaken kan veroorzaken dat een dorpsraad vleugellam dreigt te worden en dat de dorpsraad tot een orgaan wordt gemaakt waarin de geluiden van de achterban te weinig doorklinken.

Dit betekent uiteraard wel dat de dorpsraad voortdurend zijn uiterste best moet doen om de bevolking betrokken te houden. Er zijn diverse vormen om de bevolking te betrekken bij de werkzaamheden en plannen van de dorpsraad of om te horen welke onderwerpen de bevolking van belang vindt.

Voorbeelden daarvan zijn:

- Een schriftelijke nieuwsbrief/publiciteit in de plaatselijke media.
- Openbare vergaderingen van de dorpsraad.
- Een enquête.
- Een discussiebijeenkomst tussen dorpsraad en bewoners waarin de bewoners onderwerpen ter sprake kunnen brengen die het komende jaar moeten worden aangepakt.
- Een jaarlijkse bijeenkomst met alle besturen van de verenigingen uit het dorp.
- De organisatie van een algemeen jaarlijks overleg tussen de gemeente en bevolking.

- Voorlichtingsbijeenkomsten voor de bevolking tijdens welke de gemeente een specifiek plan presenteert en de mogelijkheid biedt voor discussie.
- Aanwezigheid bij evenementen in het dorp.
- Een jaarlijks dorpsevenement.
- Jaarlijkse nieuwjaarsreceptie voor de bewoners.

3 Faciliteren van de dorpsraad

3.1 Benoem één aanspreekpunt voor de dorpsraden

Als dorpsraden één aanspreekpunt hebben, resulteert dat in veel duidelijkheid voor de dorpsraad én de gemeente. Daarmee wordt overbelasting van ambtenaren voorkomen en er is één persoon verantwoordelijk om toezicht te houden op het al dan niet (tijdig) afhandelen van vragen en adviezen van de dorpsraden. Bovendien worden dorpsraden niet van het kastje naar de muur gestuurd. Dit voorkomt dat dorpsraden verstrikt raken in procedures en daarmee hun motivatie verliezen. Tegelijkertijd wordt met een aanspreekpunt voorkomen dat dorpsraden binnen het gemeentelijk apparaat gaan 'shoppen'.

De functie van contactambtenaar is geen eenvoudige. Dat komt omdat hij/zij als intermediair tussen alle partijen altijd afhankelijk is van de medewerking van anderen. Dit betekent dat de intermediair niet alleen een zeker mandaat van de partijen moet krijgen, maar ook dat hij/zelf moet beschikken over zeer goede sociale vaardigheden, onderhandelingsvaardigheid en doorzettingsvermogen. In de organisatiestructuur van de gemeente verdient de coördinator een centrale positie, het liefst onafhankelijk van afdelingen en rechtstreeks aangestuurd door de verantwoordelijke portefeuillehouder of burgemeester. Om de taken naar behoren te kunnen uitvoeren gaat de voorkeur uit naar een coördinator die zich voltijds of voor een substantieel deel van het takenpakket met de dorpsraden en/of burgerparticipatie kan bezighouden. Het onderhouden van de contacten met de dorpsraden moet dan ook bij voorkeur er niet 'even worden bijgedaan' en als beperkt onderdeel van het totale takenpakket van een ambtenaar worden gezien.

De meningen verschillen of de coördinator de dorpsraadvergaderingen altijd moet bijwonen. Het voordeel is dat er een sterke vertrouwensrelatie wordt opgebouwd en dat de gemeente laat zien de dorpsraad serieus te nemen. Ook krijgt de coördinator zicht op wat er leeft en binnen welke context bepaalde wensen en behoeften moeten worden geplaatst. Bovendien kunnen tijdens de vergadering van de dorpsraad al veel vragen op een adequate wijze worden beantwoord. Als de coördinator en dorpsraad structureel contact onderhouden kunnen zij problemen in een vroeg stadium bespreken. Het nadeel van het bijwonen van vergaderingen is de tijdsinvestering. Maar het kan ook zijn dat dorpsraden er behoefte aan hebben onderling, ter oriëntatie, discussie of standpuntbepaling, te overleggen zonder dat de gemeentelijke contactambtenaar hierbij aanwezig is.

Er zijn diverse gemeenten die hebben geprobeerd tijdelijk een coördinator in te zetten. Deze had als taak de dorpsraden zodanig wegwijs te maken binnen de gemeentelijke organisatie dat de dorpsraad daardoor in staat werd gesteld rechtstreeks met de ambtenaren en bestuurders zaken te doen. In de praktijk blijkt echter dat in nagenoeg al deze gemeenten na een lange experimentperiode de contactambtenaar nog steeds niet kan worden gemist.

3.2 Stel een klachtenmeldpunt in

Vaak gaan gesprekken tussen de coördinator en de dorpsraad over fysieke ergernissen: losliggende stoeptegels, een kapotte lantaarnpaal, een struik of boom die nodig moeten worden gesnoeid, et cetera. In feite zijn dit zaken die niet op het bordje van de dorpsraad horen.

Wat ook moet worden voorkomen is dat de bewoners de dorpsraad inzetten als klachtenloket ter oplossing van incidenten. Een goed functionerend gemeentelijk klachtenmeldpunt stelt burgers in staat met bovenstaande klachten rechtstreeks in contact te treden met de gemeente. De dorpsraad is hierbij niet nodig als intermediair. Die kan zich beter inzetten voor de substantiële kwesties en algemene belangen van dorp of wijk.

3.3 Benoem een portefeuillehouder

Voor een dorps- of wijkraad heeft het veel voordelen als er een wijkwethouder is aangewezen of als de portefeuille wijk- en dorpsraden is ondergebracht bij de burgemeester.

De burgemeester heeft geen politieke belangen, geniet het vertrouwen van dorpsraden, heeft in de interne gemeentelijke organisatie een sterke positie en heeft als voorzitter van het college een belangrijke stem.

3.4 Stel interdisciplinaire wijkteams samen

Om te zorgen dat ideeën van de dorpsraad landen in het gemeentelijke apparaat is een goede communicatie tussen de gemeentelijke coördinator dorps- en wijkraden en de ambtenaren van de vakafdelingen een belangrijke voorwaarde. De vragen van de dorpsraad hebben betrekking op het werkterrein van diverse ambtenaren. Een wijkteam, waarin naast de coördinator ook de relevante vakambtenaren zitting hebben, biedt een goed uitgangspunt voor een zorgvuldige communicatie. Het kan zinvol zijn in een dergelijk wijkteam ook de buurtcoördinator van de politie en de woningcorporatie(s) te betrekken. Ook kunnen de afdelingshoofden van de relevante vakafdelingen als nuttige gesprekspartners fungeren omdat zij zicht hebben op de planning van de werkzaamheden binnen hun eigen afdeling. In enkele gemeenten maakt ook de dorpsraad deel uit van het wijkteam.

3.5 Zorg voor ondersteuning van de dorpsraden

De dorpsraad kan bij de uitvoering van zijn werkzaamheden op onderdelen behoefte hebben aan ondersteuning. De welzijnsinstelling kan hierin een belangrijke rol vervullen. Helaas is, veelal door bezuinigingen, het lokale opbouwwerk in diverse gemeenten jaren geleden verdwenen. Het komt - vaak door dezelfde oorzaak - ook voor dat opbouwwerkers door capaciteitsproblemen niet adequaat kunnen inspelen op ondersteuningsvragen.

Natuurlijk kunnen dorpsraden er zelf voor kiezen geen gebruik te maken van ondersteuning door het welzijnswerk. Dan kunnen eventueel ook andere adviseurs of ambtenaren die ondersteunende rol vervullen. Het nadeel van een ambtelijke adviseur is dat een ambtenaar ten opzichte van de gemeente geen onafhankelijke positie vervult.

Ondersteuning bieden kost tijd en daarmee ook geld. Dit betekent dat er duidelijke afspraken moeten worden gemaakt over de mate waarin ondersteuning kan worden geboden en budgetten beschikbaar moeten worden gesteld.

Er zijn voorbeelden waar de belasting op professionals aan banden is gelegd door een strippenkaart voor dorpsraden in te voeren. Indien de dorpsraad een beroep doet op ondersteuning worden, afhankelijk van de tijdsinvestering, één of meerdere strippen afgeschreven. Dit voorkomt dat een dorpsraad een te groot beslag legt op de totale ondersteuningscapaciteit van de professionele organisaties.

3.6 Geef de dorpsraad een budget

Afhankelijk van de organisatievorm van de dorpsraad genereert hij zijn eigen inkomsten. Een vereniging ontvangt contributie van leden. Een stichting heeft geen leden, maar kan wel begunstigers zoeken, net zoals een vereniging ook donateurs kan hebben. Een andere manier waarop de dorpsraad inkomsten kan genereren is door activiteiten te organiseren, zoals een rommelmarkt, loterij, oud papieracties of oliebollenverkoop met oud en nieuw. Deze bron van inkomsten brengt veel werk met zich mee, wat niet altijd wordt vertaald in een hoge opbrengst. Daar staat tegenover dat het de onderlinge saamhorigheid versterkt. Soms is de activiteit niet bedoeld om de kas van de dorpsraad te spekken, maar is er een andere maatschappelijke doelstelling. Daarvoor kan de dorpsraad dan extra subsidie vragen aan de gemeente. Een andere mogelijkheid is sponsoring door plaatselijke banken en bedrijven en subsidie door fondsen.

Organisatiebudget

Veel dorpsraden zijn echter aangewezen op subsidie van de gemeente. De budgetten die gemeenten in de praktijk toekennen aan dorpsraden zijn zeer divers. De meeste dorpsraden ontvangen een budget voor organisatiekosten (kopieer- en verzendkosten, vergaderfaciliteiten et cetera). Dit kan een vast bedrag per dorpsraad zijn of een variabel bedrag, gerelateerd aan het aantal inwoners van het dorp of de wijk. Vergelijkingen binnen de Brabantse vereniging kleine kernen hebben geleerd dat een organisatiebudget van circa € 3500,- toereikend is. Meestal hoeft de dorpsraad alleen achteraf aan de gemeente verantwoording af te leggen over de besteding van de gelden. In de gemeente Deurne hoeft de dorpsraad dat helemaal niet. 'De bevolking fluit de dorpsraad vanzelf terug, als zij van mening is dat het geld onjuist wordt besteed', aldus de gemeente.

Activiteitenbudget

Enkele gemeenten gaan veel verder en bieden een activiteitenbudget of ze geven de dorpsraad een adviesbevoegdheid over de inzet van doelbudgetten. De meest voorkomende vorm is dat de gemeente een totaalbudget vaststelt waarvoor de diverse dorpsraden voorstellen kunnen indienen. In een gezamenlijke vergadering van alle dorpsraden wordt vastgesteld welke projecten dat jaar voor financiering in aanmerking komen en met welke prioriteit. Voordeel van een dergelijke aanpak is dat met hetzelfde budget veel meer projecten kunnen worden gerealiseerd dan wanneer de gemeente die projecten zelf zou moeten uitvoeren. In veel gevallen vragen dorpsraden namelijk alleen een bijdrage in de materiaalkosten aan en voeren vrijwilligers

uit het dorp de bijbehorende werkzaamheden helemaal of grotendeels via zelfwerkzaamheid uit. Dit werkt niet alleen kostenbesparend maar verhoogt tevens de betrokkenheid van de bevolking.

Dorpsbudget

Sommige gemeenten denken denkt zelfs na over het inzetten van 'dorpsbudgetten'. Het idee is om het totale budget dat normaliter wordt uitgegeven aan activiteiten en subsidies in de kernen van de gemeente over te dragen aan de dorpsraad. De dorpsraad draagt in dit model zorg voor de verdeling van de middelen en de toekenning van subsidies aan verenigingen.

Het gevolg is dat de dorpsraad belast wordt met een bevoegdheid die in de regel bij de gemeente hoort. Het al dan niet toekennen van subsidies aan verenigingen kan betekenen dat de dorpsraad middelpunt wordt van conflicten over de verdeling van middelen en over uiteenlopende belangen in de dorpskern. Het is dus raadzaam om een zorgvuldige afweging te maken over de wijze waarop budgetten moeten worden verdeeld. Als de dorpsraad deze taak daadwerkelijk op zich neemt is het essentieel dat de raad criteria ontwikkelt voor de besteding van middelen.

4 Communicatie dorpsraad - gemeente

4.1 Communiceer regelmatig met de dorpsraad

De frequentie waarmee gemeenten communiceren met de dorpsraden is per gemeente verschillend. In sommige gemeenten brengt het college of een portefeuillehoudende bestuurder een of enkele keren per jaar een bezoek aan de (openbare) vergaderingen van de dorpsraad. In andere gemeenten woont een gemeentebestuurder, de zogenaamde coördinator wijk- en dorpsraden, alle vergaderingen van de dorpsraad bij. De meeste gemeenten hanteren een tussenvorm.

4.2 Investeer in vertrouwen

In de startfase beperkt de samenwerking tussen gemeente en dorpsraad zich veelal tot het beantwoorden of oplossen van vragen en problemen die de dorpsraad indient bij de gemeente. Het gaat daarbij grotendeels over vragen die betrekking hebben op grijs en groen: onderhoud van plantsoenen, speelvoorzieningen, losliggende stoeptegels, kapotte of verkeerd geplaatste lantaarnpalen et cetera.

De dorpsraad vraagt om een serieuze en snelle afhandeling van zijn vragen en adviezen. Het is belangrijk dat de gemeente daar zorgvuldig mee omgaat. Als ze in de beginfase hierin extra tijd investeert, vergroot dat de kans op onderling vertrouwen.

Een goede tip is om de dorpsraad de verantwoordelijkheid te geven voor de verslaglegging van het overleg met de gemeente en daarvoor faciliteiten te bieden (gratis kopiëren, stukken verzenden en ontvangen via gemeente). Het maken van het verslag geeft de dorpsraad een belangrijk wapen in handen en kan veel wantrouwen vermijden of wegnemen.

4.3 Leg afspraken vast

Afspraken die met de dorpsraad worden gemaakt moeten schriftelijk worden vastgelegd in een afsprakenlijst. Dit maakt het mogelijk de voortgang te bewaken.

De ambtelijk coördinator houdt voortdurend bij welke vragen de dorpsraad op welke datum bij de gemeente indient, wie verantwoordelijk is voor het beantwoorden van de vraag en welke afspraken daarover zijn gemaakt (welk tijdspad, welk budget), et cetera.

Omdat de portefeuillehouder verantwoordelijk is voor uitvoerende zaken is hij of zij formeel verantwoordelijk voor de naleving van afspraken die zijn gemaakt tussen de gemeente en de dorpsraad. Een eenvoudig instrument om hierop als portefeuillehouder controle te kunnen uitoefenen is regelmatig de afspraken- en actielijst met de coördinator door te nemen. Als vragen op het lijstje te lange tijd blijven liggen bespreekt de portefeuillehouder dit met het betreffende afdelingshoofd.

Een handig hulpmiddel om afspraken over de uitvoering gestructureerd in gang te zetten is om aan de hand van een planningschema alle voorstellen in te delen.

De initiatiefnemers, vertegenwoordigers van de gemeente en betrokkenen van instellingen maken hiertoe gezamenlijk een voorstel. Ze maken een onderverdeling in de behandelde onderwerpen (wonen, woonomgeving, zorg, dienstverlening, welzijn en participatie) en vullen het schema gezamenlijk in. Op die manier maken ze inzichtelijk of de aanpak op korte of lange termijn moet plaatsvinden. Ook wordt ingevuld wie voor de uitvoering verantwoordelijk is en wie daarbij ingeschakeld moet worden.

Voorbeeld planningschema:

Onderwerp:	Verantwoordelijke:		
	Initiatiefgroep/ bewonersgroep/ dorpsraad	Gemeentelijke dienst	Uitvoerders in welzijn, wonen en zorg
Nu uitvoeren			
Op korte termijn			
Later uitvoeren			
Op lange termijn			

Aan de hand van het gezamenlijk ingevulde planningschema kan voor de gezamenlijke evaluatie kunnen uitvoerend door de dorpsraad en gemeente een checklist worden ingevuld. Het gaat hier om een eenvoudig overzicht van werkzaamheden die destijds door de dorpsraad in overleg met gemeente en overige betrokkenen is ingevuld.

Voorbeeld checklist:

Activiteiten/werkzaamheden	Uitgevoerd per	Niet Uitgevoerd	Afspraak herzien
Bestrating herstellen in buurt/ straat X	12-05-20..		
Verkeerscirculatieplan kern X		X	Bespreking concept dienst verkeer en dorpsraad in najaar 20..
Helling aanpassen voor rol- stoelers dorps huis A	31-09-20..		
Ontwerp dorpsontwikkelings- plan		X	Voor zomerreces overleg arrangeren dorpsraad en college over werkwijze

4.4 Geef de dorpsraad altijd een antwoord

De gemeente moet altijd aan de dorpsraad laten weten wat zij met de opmerkingen/adviezen van de dorpsraad doet. Door verantwoording af te leggen laat de gemeente zien dat ze de dorpsraad serieus neemt. Het is belangrijk dat er een vertrouwensband ontstaat tussen de coördinator en de

dorpsraden. Ook als de gemeente een advies van de dorpsraad niet volgt moet aan de dorpsraad een duidelijke motivatie worden gegeven van de gemaakte keuze. De dorpsraden moeten deelgenoot worden gemaakt van de knelpunten die ook de gemeente ervaart.

4.5 Beschouw de dorpsraad als intermediair

Veel dorpsraden willen na verloop van tijd niet steeds meer brandjes blussen en ad hoc de zaken aanpakken. Zij willen constructief en in een vroeg stadium meepraten en meedenken bij de totstandkoming van plannen. De dorpsraad functioneert dan volwaardig als intermediair tussen gemeente en bewoners. Dat wil zeggen dat niet alleen de dorpsraad vragen en problemen neerlegt bij de gemeente met het verzoek deze op te lossen, maar dat ook de gemeente de dorpsraad inschakelt om helder te krijgen hoe de bevolking over bepaalde zaken denkt. Een volwaardige samenwerking tussen gemeente en dorpsraad blijft dus niet beperkt tot het beantwoorden van initiatieven van de dorpsraad. Samenwerken vraagt om initiatieven van beide partners.

4.6 Betrek de dorpsraad in een vroeg stadium

Dit betekent dat op het moment dat de gemeente start met een bepaald project voor het dorp of de wijk, de gemeente het initiatief moet nemen om de dorpsraad bij de plannen te betrekken. Dit vergt van alle beleidsambtenaren alertheid.

‘Door de bewoners in het gehele proces te betrekken delen zij de uiteindelijke besluiten en verdedigen de gemeente zelfs tegenover hun medebewoners.’

De gemeente ziet zich dikwijls voor een dilemma geplaatst als het erom gaat wanneer in een proces ze de dorpsraad erbij moet betrekken. Als een plan onvoldoende is uitgewerkt heeft de dorpsraad vaak nog geen idee waarover hij kan adviseren. Daar staat tegenover dat, als een plan al in een vergevorderd stadium is, de dorpsraad uitsluitend nog binnen bepaalde marges adviezen kan uitbrengen en dat het ingewikkeld wordt gewenste aanpassingen aan te brengen. Ook wil een ambtenaar vaak eerst bestuurlijk draagvlak creëren alvorens een plan voor te leggen aan de dorpsraad. Als de gemeente haar plannen in een laat stadium aan de dorpsraad voorlegt, betekent dat wel dat er wrevel kan ontstaan tussen dorpsraad en gemeente.

Onderling vertrouwen en een open communicatie is hierin een belangrijke voorwaarde. Er zijn goede voorbeelden van projecten waarbij een afgevaardigde van de dorpsraad zitting heeft in een ambtelijke projectgroep. Het streven in zo'n geval is de dorpsraad bij het gehele ontwikkelingstraject te betrekken.

4.7 Zorg voor inbedding in gemeentelijke procedures

De rol van dorpsraden moet worden ingebed in de gemeentelijke procedures. Een van de vormen is gebruik te maken van het begeleidende formulier bij een ambtelijk advies aan het college van Burgemeester & Wethouders. Het blijkt zeer effectief om dit standaardformulier zodanig aan te passen, dat de betreffende ambtenaar alleen nog hoeft aan te geven of de notitie al dan niet

moet worden voorgelegd en besproken met de dorpsraad. Hierdoor wordt iedereen tijdig op de rol van de dorpsraad geattendeerd en komt het niet voor dat per ongeluk wordt vergeten de dorpsraad bij een onderwerp te betrekken. Als er geen advies van de dorpsraad nodig is dient gemotiveerd te worden waarom dit niet noodzakelijk wordt geacht.

Eenzelfde functie vervult een communicatieplan dat een onlosmakelijk onderdeel vormt van elk nieuw te starten project en waarin beschreven staat of en op welk moment de dorpsraad erbij betrokken moet worden.

4.8 Besef dat de dorpsraad uit vrijwilligers bestaat

Op het moment dat een plan wordt voorgelegd aan de leden van de dorpsraad/burgers, mag niet worden verwacht dat ze alle aspecten van planvorming - inhoudelijk en procedureel - kunnen overzien. Betrokkenen zijn vrijwillige inwoners van een kern, dorp of wijk die over het algemeen een kennisachterstand hebben ten opzichte van de professional die zich beroepshalve met de materie bezighoudt. Het is de taak van de gemeente om de consequenties van de diverse keuzemogelijkheden in het overleg met de dorpsraad in beeld te brengen. Bovendien moet ze dorpsraden waar nodig faciliteren zodat ze zo zelfstandig mogelijk hun keuzemogelijkheden in kaart kunnen brengen en vervolgens tot een afweging kunnen komen.

Een voorbeeld. Bij de totstandkoming van bestemmingsplannen moeten dorpsraden tot het inzicht komen dat elke keuze die zij maken gevolgen heeft bepaalde groepen mensen. De gemeente kan dat verduidelijken door te wijzen op de beperking van toekomstige woningbouwmogelijkheden voor bijvoorbeeld ouderen en starters. Met andere woorden: pas als bewoners over alle relevante informatie beschikken kunnen zij beoordelen in hoeverre een plan aan hun wensen voldoet. Op basis daarvan kunnen zij een volwaardig advies uitbrengen.

Niet alleen qua kennis, maar ook met het oog op tempo moet men beseffen dat men te maken heeft met vrijwilligers. De dorpsraad moet bijvoorbeeld ook voldoende tijd krijgen om de plannen te bestuderen en om inhoudelijk op de plannen te kunnen reageren.

4.9 Stel een convenant op

Zoals eerder vermeld, vergt een goede samenwerking tussen gemeente en dorpsraden een zorgvuldige omgang met elkaar. Een goede en open communicatie en duidelijke afspraken voorkomt misverstanden en levert voor beide partijen veel meerwaarde. Zo moet duidelijk zijn wat de gemeente van de dorpsraden kan verwachten en welke eisen de overheid mag stellen aan de dorpsraden. Omgekeerd geldt dat de dorpsraden ook eisen mogen stellen aan de overheid. Het is essentieel dat de gemeente en de dorpsraad elkaar serieus nemen en afspraken nakomen.

Om frustraties bij zowel ambtenaren als dorpsraden te voorkomen is het noodzakelijk duidelijke afspraken te maken. Bovendien is het van belang dat afspraken binnen de betrokken organisaties te traceren zijn, bijvoorbeeld door de afspraken vast te leggen in een convenant dat getekend wordt door

beide partijen. Op die manier heeft de tijdelijke of definitieve afwezigheid van een ambtenaar of bestuurder geen invloed op de voortgang van eerder gemaakte afspraken.

In het convenant moeten allerlei zaken worden vastgelegd. Denk daarbij aan de bevoegdheden van de dorpsraad, de plichten, zowel van de dorpsraad als van de gemeente, en de wijze van samenwerking tussen gemeente en dorpsraad. Het convenant kan eenmalig of in fases worden vastgesteld. In het laatste geval wordt het convenant ingezet als ontwikkeldocument. Het convenant kan dan tevens worden gebruikt om de huidige werkwijze te evalueren, bij te stellen en te gebruiken als opstap voor een nieuwe periode of de instelling van een nieuwe dorpsraad.

Voorbeeldconvenant Dorpsraden

De ondergetekenden:

De gemeente, ingevolge artikel 171 van de Gemeentewet, vertegenwoordigd door de heer/mevrouw in zijn/haar hoedanigheid van burgemeester/wethouder

en

de dorpsraad, vertegenwoordigd door de heer/ mevrouw en de heer/mevrouw en bij dezen handelend in de hoedanigheid van voorzitter respectievelijk secretaris, besluiten het volgende vast te stellen:

Artikel 1

Overwegende dat de gemeente nastreeft:

- 1 de communicatie tussen burgers en gemeenten te verbeteren;
- 2 de kwaliteit van de woonomgeving van burgers in stand te houden of te verbeteren en daar ook zorg voor te dragen;
- 3 burgers directer verantwoordelijk te laten zijn voor hun leefomgeving en de inrichting van het publiek domein;
- 4 de burgers middelen te verschaffen om als klankbord te functioneren voor de beleidsvorming over onderwerpen die direct of indirect hun woonomgeving betreffen.

Artikel 2

- 1 Om inhoud te geven aan het onder 1 genoemde, erkent de gemeente de dorpsraden/wijkraden.
- 2 De rol van de dorpsraad/wijkraad is: deelname aan het maatschappelijk debat, betrokkenheid bij het politieke debat en zo de leefbaarheid van het dorp of kern onder de aandacht van bestuurders, professionals en burgers te brengen.
- 3 De gemeente onderkent en onderschrijft het belang van overleg en samenwerking met de dorpsraad/wijkraad
- 4 Het college overlegt in principe keer per jaar met de dorpsraad/wijkraad.

Artikel 3

- 1 De dorpsraad/wijkraad heeft het recht om gevraagd en ongevraagd betrokkenheid te tonen bij dat deel van het gemeentelijk beleid - in voorbereidende en uitvoerende zin - dat gevolgen heeft voor de leefbaarheid in de eigen kern/het eigen dorp/de eigen wijk.
- 2 De adviserende functie van de dorpsraad/wijkraad strekt tot consultatie, participatie en als klankbord.

Artikel 4

Leidraad voor het handelen van dorps/wijkraden

- 1 Dorps-/wijkraden streven ernaar zo veel mogelijk een afspiegeling te vormen van bewoners die vertegenwoordigd worden door de dorps/wijkraad.
- 2 De vergaderingen van de dorps-/wijkraad zijn openbaar en vinden met regelmaat plaats.
- 3 Vergaderingen van de dorps-/wijkraad zijn voor bewoners vrij toegankelijk.
- 4 Bewoners wordt de gelegenheid geboden om tijdens de vergaderingen van de dorps-/wijkraad in te spreken.
- 5 Dorps-/wijkraden hebben een aanspreekpunt.
- 6 Dorps-/wijkraden zorgen voor een goede terugkoppeling naar bewoners.
- 7 Dorps-/wijkraden leggen ten minste één keer per jaar verantwoording af aan de dorps-/wijkbewoners.

Artikel 5

Leidraad voor het handelen van de gemeente ten opzichte van dorps-/wijkraden

- 1 De gemeente stelt dorps/wijkraden in de gelegenheid als zelfstandig orgaan te opereren en stelt daarvoor een subsidie beschikbaar. De dorps/wijkraad dient hiervoor jaarlijks een verzoek in.
- 2 De gemeente draagt zorg voor het vastleggen van afspraken die met de dorps-/wijkraad zijn gemaakt, in een overzicht voorzien van actie en budget en verantwoordelijke voor de uitvoering.
- 3 De gemeente..... draagt zorg voor volledige informatie op basis waarvan een dorps-/wijkraad een zorgvuldig afgewogen advies of standpunt kan bepalen.
- 4 De gemeentestelt de dorps-/wijkraad redelijkerwijs in staat een reactie te formuleren op een plan of adviesverzoek.

Artikel 6

Het functioneren van dit convenant wordt jaarlijks geëvalueerd. Hiervan wordt een verslag opgemaakt door de gemeente
Wanneer beide partijen de evaluatie positief beoordelen, wordt het convenant stilzwijgend voor een jaar verlengd.

De gemeente	De dorp-/wijkraad
.....
Burgemeester/wethouder	Voorzitter
	Secretaris

5 Gespreksonderwerpen

In principe lenen alle onderwerpen die betrekking hebben op de kern, het dorp of de wijk, zich voor overleg tussen de gemeente en de dorpsraad. Het gaat om gebiedsgerichte onderwerpen die invloed hebben op de woonbeleving.

Sociale zaken, minimabeleid, OZB en dergelijke en beleidsuitgangspunten van de rijksoverheid of provincie lenen zich niet voor bespreking met de dorpsraad. Een discussie over dergelijke besluiten is niet zinvol, omdat deze zaken de bevoegdheid van een dorpsraad te boven gaan, wettelijk zijn vastgelegd en onmogelijk te wijzigen zijn.

De reconstructie

Een actueel onderwerp waarbij voor dorpsraden een belangrijke rol is weggelegd, is het proces van de reconstructie van het buitengebied. Bij de reconstructie gaat het om een integrale, gebiedsgerichte aanpak, met aandacht voor de ecologische, economische en sociaal-culturele invalshoek. Dorpsraden worden nu nog te weinig in dit proces betrokken, terwijl juist zij bij uitstek geschikt zijn om daarover mee te denken vanwege hun kennis en betrokkenheid bij de eigen kern en omgeving. Bovendien kunnen zij zorgen voor betrokkenheid van de bevolking bij de reconstructieplannen.

Wel is het van belang dat de gemeente duidelijk en open communiceert over de invloed van deze wettelijke bepalingen op de keuzemogelijkheden die men heeft. Zo maakt de gemeente de dorpsraad deelgenoot van de dilemma's waar zij soms voor staat. Gemeente en dorpsraad kunnen dan binnen de gestelde grenzen zoeken naar een optimalisatie van de situatie en ervoor zorgen dat de gevolgen van het beleid zo goed mogelijk aansluiten op de eisen/wensen van de bewoners.

5.1 Maak keuzes voor onderwerpen

Het aantal onderwerpen dat van belang is voor de dorpsraad is dus groot. De meeste dorpsraden willen graag over alles meepraten en/of geïnformeerd worden. Welwillende gemeenten overstelpen de dorpsraden vervolgens met nota's, brieven en rapporten om de dorpsraad op de hoogte te houden van alle gemeentelijke ontwikkelingen. Voorkomen moet worden dat de dorpsraad verzuipt in deze berg aan informatie. Een grote hoeveelheid onderwerpen en te veel informatie demotiveert de leden van de dorpsraad. De kunst is een goede balans te vinden tussen wat strikt noodzakelijk is voor de dorpsraad en de veelal gewenste volledigheid aan informatie.

'De dorpsraden willen overal over meepraten, maar als we ze dan vragen om advies, klagen ze dat de gemeente van alles van hen wil.'

5.2 Vraag de dorpsraad om een jaarontwikkelings- of werkplan

Het is van belang dat de dorpsraad een keuze maakt over welke onderwerpen men het komende jaar wel en - zeker zo belangrijk - over welke men het niet wil hebben. Op deze manier kunnen de onderwerpen van behandeling over een langere periode gespreid worden en kunnen de dorpsraadsleden zich beter verdiepen in de materie.

Het verdient aanbeveling dat de onderwerpen waarmee de dorpsraad zich het komende jaar zal bezighouden jaarlijks worden vastgelegd in een jaarontwikkelingsplan of werkplan. Het gaat hierbij niet om een uitvoerige notitie maar slechts om een afbakening van onderwerpen, weergegeven op enkele pagina's.

Er zijn diverse methoden om tot een afbakening van de onderwerpen te komen. De eenvoudigste methode is als de dorpsraad zelf een lijst van onderwerpen maakt die actueel zijn en moeten worden aangepakt. Dit kunnen beleidsvoornemens zijn die het komende jaar op de agenda van de gemeente of andere instellingen staan, maar de dorpsraad kan daaraan ook zelf onderwerpen toevoegen.

Om een goed draagvlak onder de bewoners te creëren is het zinvol als de dorpsraad zelf, via een vragenlijst of tijdens een bijeenkomst, aan de bewoners vraagt naar gewenste prioriteiten. De onderwerpen met de hoogste prioriteit zal de dorpsraad dan als eerste moeten aanpakken.

5.3 Agenda-afstemming

Op basis van het jaarontwikkelingsplan geeft de dorpsraad per thema aan welke partners (gemeente, politie, corporatie, welzijnswerk, et cetera) bij welke onderwerpen worden betrokken. Vervolgens leggen zij hun agenda naast die van de partners om onderling tot afstemming te komen.

Ook de gemeente stelt jaarlijks in onderling overleg met de dorpsraad vast over welke onderwerpen de dorpsraad geïnformeerd moet/wil worden. Daarbij kunnen zij afspreken in welk geval er sprake is van een adviserende rol en wanneer de dorpsraad een besluitvormende taak heeft.

6 Pas op voor valkuilen

Samenwerking tussen gemeente en dorpsraad kan zowel voor de gemeente als voor de bewoners veel opleveren. De ervaring leert echter dat zich op onderdelen problemen kunnen voordoen waarvoor men steeds opnieuw in de praktijk een oplossing moet weten te vinden. Daarnaast kunnen zich altijd situaties voordoen waarvan alle partijen zich bewust moeten zijn zodat ze er adequaat mee om kunnen gaan.

Burgerparticipatie

- Een dorpsraad is slechts een van de mogelijkheden om burgerparticipatie vorm te geven. Voorkomen moet worden dat initiatieven en meningen van buiten de dorpsraad niet meer worden gehoord.
- Dorpsraden moeten niet op de stoel van beleidsmakers gaan zitten. Zij moeten uitsluitend input leveren vanuit de bevolking. Het is de taak van de gemeente om deze praktijkgegevens om te zetten in een goed gemeentelijk beleid.
- De dorpsraad dient op te komen voor het algemeen belang. De gespreks-onderwerpen hebben veelal betrekking op de directe omgeving van de leden van de dorpsraad. Hierdoor kunnen individuele belangen van één of meerdere leden van de dorpsraad soms prevaleren en zelfs strijdig zijn met het algemeen belang.
- Het staat individuele leden van de dorpsraad vrij om tijdens de algemene inspraakprocedures te protesteren tegen een plan dat eerder door de dorpsraad is goedgekeurd. De gemeente kan en mag de dorpsraad daar niet op aanspreken.

Veel gemeenten starten met het houden van buurt- en wijkschouwen: het college van Burgemeester en Wethouders maakt een wandeling door het dorp of de wijk waarbij bewoners het college wijzen op de diverse knelpunten. Dit biedt een duidelijk zicht op wat er leeft in het dorp of de wijk. Vaak komen echter te veel zaken ineens naar voren, die niet direct maar pas op de langere termijn uitvoerbaar zijn. Als het college te veel toezeggingen ter plekke doet, kan dat leiden tot valse verwachtingen bij de bewoners.

- Soms maken gemeenten zelf actief beleid om tot een dekkend geheel van dorps- en wijkraden binnen de gemeente te komen. Om deze dorps- en wijkraden een kans van slagen te geven is het wel noodzakelijk dat daarvoor onder de bevolking voldoende draagvlak bestaat.
- Vaak wordt een ambtenaar benoemd tot coördinator wijk- en dorpsraden of wordt de communicatie met de dorpsraden toegevoegd aan het takenpakket van een ambtenaar. Deze organisatiestructuur moet interactieve beleidsvorming mogelijk maken. Met het optuigen van alleen de organisatiestructuur verandert echter de organisatiecultuur niet. Geen enkele structuur heeft kans van slagen als niet gelijktijdig een culturomslag plaatsvindt.

Dorpsraad en politiek

- Lokale politieke partijen en dorpsraden vissen in dezelfde vijver en zien elkaar vaak als concurrent. In feite vertegenwoordigen zij dezelfde belangen; reden waarom goede onderlinge communicatie noodzakelijk is.

- Een dorpsraad moet ervoor waken geen politiek orgaan te worden. De dorpsraad moet openstaan voor iedereen in het hele dorp en voor alle stromingen. Dorpsraadsleden kunnen natuurlijk wel als adviseur zitting hebben in gemeentelijke projecten, commissies of werkgroepen. Ook kunnen gemeenteraadsleden optreden als adviseur van de dorpsraad.
- Raadsleden dienen geen zitting te nemen in de dorpsraad, vanwege hun politieke kleur en omdat zij bijvoorbeeld gebonden zijn aan coalitieafspraken. Wel kunnen raadsleden een belangrijke adviserende taak hebben en tot het netwerk van de dorpsraad behoren.

De coördinator dorps- en wijkraden

De coördinator dorps- en wijkraden dient een vertrouwensband met de dorpsraad op te bouwen. Tegelijkertijd moet hij/zij de belangen van de gemeente vertegenwoordigen. De coördinator moet voorkomen in een spagaat terecht te komen, enerzijds als ambtenaar en anderzijds als maatje van de dorpsraad. De coördinator kan in een onmogelijke positie geraken als deze over onvoldoende mandaat beschikt om zaken te doen met de dorpsraad.

- De coördinator dorps- en wijkraden kan zijn of haar functie op een dusdanig persoonlijke wijze invullen dat de functie niet overdraagbaar is op een ander en de gemeente opnieuw moet beginnen bij het vertrek van deze coördinator.
 - Voor coördinatoren met een persoonlijke belangstelling voor de inhoudelijke problematiek waarmee de dorpsraden zich bezighouden, is het soms lastig zich te beperken tot het proces; een inhoudelijke verdieping kan te tijdrovend blijken.
 - De bemoeienis van de coördinator kan van dien aard zijn dat hij of zij het werk overneemt van de dorpsraad en/of de ondersteunende organisatie/welzijnswerker. Waar een ondersteunende organisatie werkzaam is ten behoeve van de dorpsraad moeten goede afspraken tussen coördinator en ondersteunende organisatie worden gemaakt.
 - Door gemeentelijke reorganisaties kan het regelmatig voorkomen dat er een ander op de stoel van de ambtenaar met wie de coördinator zojuist een goede relatie had opgebouwd. Hetzelfde geldt voor het wisselen van portefeuilles en/of bestuurders na gemeenteraadsverkiezingen. Door de burgemeester aan te wijzen als portefeuillehouder wordt voorkomen dat de coördinator steeds opnieuw te maken krijgt met een andere visie of werkwijze.
 - Het specialisme voert bij ambtenaren de boventoon. Veel ambtenaren op vakafdelingen verrichten al geruime tijd dezelfde specifieke werkzaamheden. Zij hebben veel kennis en ervaring op hun vakgebied, maar zijn niet gewoon hierover te communiceren met burgers of de dorpsraad. Anderzijds hebben dorpsraden soms te veel verwachtingen van de ambtenarij. De coördinator moet hierop alert zijn en een belangrijke schakel vormen in de communicatie tussen dorpsraad en de ambtelijke organisatie.
- Op het moment dat er een conflict bestaat tussen de gemeente en de dorpsraad wordt dit vaak via de media aanhangig gemaakt. De media hoeven echter niet a-priori een negatieve rol toebedeeld te krijgen. De dorpsraad kan de media inzetten om zaken voor elkaar te krijgen, maar evengoed kan de gemeente de media benutten om haar burgers op juiste wijze te informeren.

7 Een voorbeeld

Om de leefbaarheid te behouden en versterken zijn steeds meer gemeenten op zoek naar manieren om meer samenhangend of planmatig te werken te gaan.

Zij willen zich graag bezighouden met onderwerpen die de leefbaarheid van het dorp op lange termijn ten goede komen. Om tot zo'n planmatige aanpak te komen vormen dorpsontwikkelingsplannen of dorpsvisies een belangrijke basis. De rol van de dorpsbewoner daarin is erg belangrijk. De dorpsraad is daarbij te gebruiken als oren en ogen van de gemeenschap. Steeds meer gemeenten zijn er dan ook in geïnteresseerd om in samenspraak met de dorpsbewoners tot dorpsontwikkelingsplannen te komen. Hieronder laten we zien hoe een dorpsontwikkelingsplan in samenspraak met de bevolking tot stand kan komen.

Een dorpsvisie voor Venhorst

Een dorpsvisie, ook wel dorpsontwikkelingsplan genoemd, kijkt zo'n 15 tot 20 jaar vooruit en geeft antwoord op de vraag hoe de bewoners vinden dat hun dorp zich de komende jaren moet ontwikkelen. De visie bevat tevens voorstellen voor activiteiten die de ontwikkeling van het dorp in de gewenste richting bevorderen.

Waarom een dorpsvisie?

Gemeenten maken diverse beleidsplannen, maar dit beleid is over het algemeen gericht op zaken die betrekking hebben op de gehele gemeente. Gemeenten zijn er echter steeds meer van doordrongen dat een goed beleid ook vraagt om maatwerk. Het is belangrijk ook oog te hebben voor de specifieke problemen waar kleine kernen binnen de gemeente mee kampen. Dit vraagt in toenemende mate om een kleinekernenbeleid waarbij de afzonderlijke kernen de maat wordt genomen en waarop het gemeentelijk beleid wordt afgestemd.

Een dorpsvisie maakt het mogelijk beleidskeuzes af te wegen tegen de wenselijke ontwikkelingsrichting. Dit voorkomt een ad hoc beleid en bevordert daarmee dus een langetermijnbeleid. Met een dorpsvisie wordt een sterkte-zwakke analyse gemaakt van het dorp. Enerzijds brengt de dorpsvisie de knelpunten en problemen in beeld, anderzijds bevat die een inventarisatie van de kansen voor het dorp. Hierdoor ontstaat een totaalbeeld van het dorp waarin alle aspecten die van belang zijn voor een leefbare samenleving in samenhang kunnen worden gezien en aangepakt.

Dorpsbewoners centraal!

Bij het opstellen van een dorpsvisie spelen de dorpsbewoners een centrale rol. De bewoners hebben zicht op de ontwikkelingen in het dorp en hebben een uitgesproken mening over de goede en de slechte kanten van hun dorpsgemeenschap.

Als een gemeentebestuur samen met de bewoners een dorpsvisie opstelt, dan voelen dorpsbewoners zich serieus genomen en ontstaat er draagvlak voor toekomstige ontwikkelingen en voor de gemeentelijke beleidskeuzes. De dorpsbevolking en de verenigingen spelen mede een rol bij de uitvoering

van de (toekomstige) activiteiten die voortkomen uit de dorpsvisie. De slaagkans voor de uitvoering van een dorpsvisie wordt dus aanzienlijk groter als de bewoners betrokken worden bij het bedenken en formuleren van knelpunten, oplossingen en activiteiten.

Hoe komt de dorpsvisie tot stand?

Er zijn diverse methoden om dorpsbewoners te betrekken bij de totstandkoming van een dorpsvisie. Voorbeelden hiervan zijn het werken met belangenvertegenwoordigers of het houden van een bewonersenquête. Het PON hanteert een methode waarbij alle bewoners uit de kern bij het project worden betrokken. Het gaat daarbij om zowel de inwoners uit de dorpskern als de bewoners die woonachtig zijn in het buitengebied.

Om zo veel mogelijk bewoners te betrekken bij het project, ontvangen alle inwoners en verenigingen een nieuwsbrief en worden er artikelen geplaatst in de huis-aan-huisbladen. Bewoners worden opgeroepen twee discussiebijeenkomsten bij te wonen.

Als basis voor de discussiebijeenkomsten verzamelt het PON zo veel mogelijk cijfermateriaal, dat de werkelijke stand van zaken in het dorp illustreert. Het gaat om gegevens over de ontwikkeling van het inwoneraantal, de leeftijdsopbouw, het leerlingenaantal, het aantal arbeidsplaatsen, het aantal woningzoekenden, et cetera. Overigens heeft de ervaring geleerd dat het niet eenvoudig is om deze gegevens boven water te krijgen. Bij veel gemeenten ontbreekt het aan een goede gegevensverzameling op het niveau van de afzonderlijke kernen.

1^e bijeenkomst

Na een presentatie van de feitelijke gegevens, vindt in verschillende groepen een discussie plaats over de belangrijkste ontwikkelingen op het terrein van de leefbaarheid in de kern, het sociale klimaat, het wonen en de woonomgeving, de voorzieningen, verkeer en bereikbaarheid, de werkgelegenheid en de relatie tussen burger en overheid. De bewoners geven in de groepen hun mening over deze ontwikkelingen.

2^e bijeenkomst

De 2^e bijeenkomst staat in het teken van een discussie over mogelijke activiteiten, waarbij de volgende vragen worden gesteld: 'Zijn de voorgestelde activiteiten een oplossing voor de gesignaleerde knelpunten? Wie moeten de activiteiten gaan uitvoeren? Worden er activiteiten gemist? Welke activiteiten hebben de hoogste prioriteit?'

Aandachtspunten bij de uitvoering

Om ook de jongeren te enthousiasmeren is het van belang deze groep afzonderlijk aan te spreken. Dit is mogelijk door de uitnodiging ook expliciet aan hen te richten en een aparte discussiegroep met uitsluitend jongeren te vormen.

De discussiegroepen worden geleid door onafhankelijke personen, zodat dorpsbewoners ongeremd hun mening naar voren kunnen brengen en de meningen ongecensureerd worden opgenomen in de uiteindelijke dorpsvisie.

Een klankbordgroep bewaakt de voortgang van het project. Hierin zijn naast de gemeente diverse sleutelfiguren uit de gemeenschap vertegenwoordigd.

Wat is het resultaat?

Het project resulteert in een verslag waarin de feiten, ontwikkelingen, meningen en acties staan verwoord. Op die manier beschikken de partijen over een impressie die weergeeft hoe de bewoners van Venhorst vinden dat hun dorp zich moet ontwikkelen en welke acties nodig zijn om de leefbaarheid te bevorderen. Een dorpsvisie van en voor Venhorst.

Wat wordt verwacht van de gemeente?

De ontwikkeling van een dorpsvisie is geen vrijblijvend tijdverdrijf. Als je hiervoor als gemeente het startsein geeft dan schep je verwachtingen bij de plaatselijke bevolking. De uitkomsten kun je niet naast je neerleggen. Dit betekent dat de gemeente op voorhand middelen moet reserveren om een aantal actiepunten die voortkomen uit de dorpsvisie, te kunnen uitvoeren. Om geloofwaardig te blijven voor de eigen burgers moet de gemeente niet lang wachten met de uitvoering van deze actiepunten.

Daarnaast moet de gemeente de bereidheid hebben open te staan voor nieuwe ideeën en te luisteren naar de meningen van de bewoners. De gemeente levert - voor zover aanwezig - de feitelijke gegevens, biedt inzicht in de voor Venhorst op stapel staande plannen en zorgt voor de benodigde faciliteiten, zoals zaalhuur, koffie, thee, kopiëren en verzenden van de nieuwsbrieven.

Zodra de dorpsvisie gereed is stelt de gemeente de kaders vast waarbinnen de visie verder kan worden uitgewerkt. Ze geeft aan welke actiepunten worden aangepakt en beargumenteert waarom bepaalde acties (nu nog) niet kunnen worden uitgewerkt.

Onze ervaring heeft geleerd dat dorpsbewoners prima in staat zijn met realistische voorstellen te komen. Bovendien accepteert de dorpsbevolking dat niet alle voorgestelde acties op korte termijn kunnen worden uitgevoerd. Maar om het enthousiasme van bewoners vast te houden moeten wel direct enkele verbeteringen zichtbaar worden gemaakt.

Communicatie met de bewoners, hen op de hoogte houden van de vorderingen en hen betrekken bij de uitvoering maken de dorpsvisie tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid met als uiteindelijk doel een leefbaar Venhorst 2015!

Meer informatie in PON-publicatie 03-08:

Kuyper H. de en J. Luijten.

De toekomst van Venhorst. Feiten, ontwikkelingen, meningen en acties

Links op internet

- Provincie Noord-Brabant
www.brabant.nl
- Dorpsraden in Nederland
www.dorpsraad.pagina.nl
- Dorpsspiegels in Friesland
www.dorpsspiegels.nl
- vereniging kleine kernen noord-brabant
www.kleinekernen.com
- Kenniscentrum wonen en zorg
www.kenniscentrumwonenenzorg.nl
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
www.vng.nl
- Overheid.nl
www.overheid.nl
- Prisma Brabant
www.prisma-brabant.nl
- Vraagsturing en interactieve beleidsvorming
www.devraagaanbod.nl
- PON
www.ponbrabant.nl
- Buurt on line
www.buurtonline.nl
- Provincie Limburg
www.limburg.nl
- *OpPaad*: Fries initiatief om leefbaarheid in dorpen te vergroten dmv internet.
www.oppaad.nl
- Verwey-Jonker instituut: onderzoeks-instituut gericht op maatschappelijke vraagstukken.
www.verwey-jonker.nl
- Kern met Pit:
http://www.knhm.nl/Kernmetpit/default_kernmetpit.htm
- Vitaal Grijs
www.vitaalgrijs.nl

Andere PON-publicaties over samenwerking

J. van der Lans, P. de Kroon, D. Vos (eindred.)

De nieuwe maakbaarheid

Tussen opwinding en realiteit

PON-jaarboek 2003

Het jaar 2002 zal de geschiedenisboeken ingaan als het jaar van de opstand der burgers. Nederland kreeg een ander gezicht: grimmiger, verdeelder en minder vooruitstrevend. Het antwoord hierop van de 'nieuwe' politici lijkt gericht op daadkrachtige politiek. Is de samenleving opnieuw, na de sceptische jaren tachtig en negentig, maakbaar geworden? Volgens Jan Willem Duijvendak, directeur van het Verwey-Jonker Instituut, die het hoofdessay van het nieuwe PON-jaarboek schreef, staan we op een tweesprong. 'Of we vervolgen de weg van de jaren negentig, de jaren waarin marktwerking, vraagsturing en consumentisme de toon zetten. Of we gaan anders nadenken over de onderlinge verhouding van de overheid, instituties, professionals en burgers in een verdeelde samenleving.'

De PON-redactie gaat uitvoerig in op de regierol van de overheid. Ze presenteert resultaten uit een enquête onder Brabantse bestuurders, en bespreekt ook vier cases waarin overheden een duidelijke regierol hebben. Duidelijk wordt dat de nieuwe maakbaarheid het midden houdt tussen aspiraties en realiteitszin.

Op geheel eigen wijze geven negen studenten Visuele Communicatie van de Fontys Hogeschool Tilburg invulling aan het begrip 'maakbaarheid'.

2003 - € 20,-- - 96 pagina's - ISBN 90-5049-256-8

H. de Kuyper en J. Luijten

De toekomst van Venhorst

Feiten, ontwikkelingen, meningen en acties

In het coalitieprogramma van de gemeente Boekel van het CDA en Gemeenschapsbelang Venhorst, is vastgelegd dat er voor de kleine kern Venhorst een dorpsvisie zal worden ontwikkeld. Die moet antwoord geven op de vraag hoe de bevolking van Venhorst vindt dat het dorp zich zou moeten ontwikkelen, en moet voorstellen doen voor activiteiten die de ontwikkeling van Venhorst in de gewenste richting bevorderen. Het PON kreeg de opdracht de totstandkoming van de dorpsvisie voor Venhorst te begeleiden.

Dit rapport bevat een beschrijving ervan, waarin per leefbaarheidsaspect achtereenvolgens aan de orde komen: de feitelijke situatie, de ontwikkelingen en de meningen daarover van degenen die deel hebben genomen aan de besprekingen. Vervolgens zijn de acties benoemd, die naar de mening van de deelnemers een goede bijdrage leveren aan de leefbaarheid van Venhorst. En er is een overzicht van overige aandachtspunten die nog niet kunnen worden vertaald in acties. De rapportage sluit af met suggesties om de aan de slag te gaan met de resultaten van de discussies over *De toekomst van Venhorst*.

2003 - € 6,50 - 52 pagina's - PON-publicatie 03-08 - ISBN 90-5049-272-x

K. du Long en P. Franken

Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon

Wonen, zorg en welzijn door de ogen van de Hoogeloonse ouderen

Wat zijn de wensen van de Hoogeloonse ouderen zelf als het gaat om de leefbaarheid in hun dorp? Dat is waar het om gaat in het leefbaarheidproject dat het PON op verzoek van de werkgroep Woon-Zorg-Zone Hoogeloon heeft uitgevoerd.

Aan het project hebben inwoners, (zorg) instellingen, de lokale overheid en het bedrijfsleven een bijdrage geleverd. Het project biedt inzicht in de wensen en behoeften van ouderen op het gebied van wonen, zorg en welzijn. In dit rapport zijn de resultaten van dit project beschreven. Aan de hand hiervan kan de werkgroep advies uitbrengen aan het gemeentebestuur. Dit advies moet het gemeentebestuur voldoende handvatten bieden om het gemeentelijk ouderenbeleid per kern inhoud te geven.

Dit project is uitgevoerd in het kader van het provinciale project *Vitaal Grijs*.

2002 – € 6,-- - 29 pagina's - PON-publicatie 02-05 - ISBN 90-5049-235-5

M. Swinkels en R. Rietveld

Lokale zorg- en dienstverlening in Escharen

Visie en actieplan

Het PON heeft verkend welke aanbieders zorg en diensten kunnen bieden aan de bewoners van de nieuwe woningen en mogelijk aan andere inwoners van Escharen. Hierbij hebben zij ook de huidige knelpunten en positieve punten geïnventariseerd die aanbieders ervaren. Daarnaast hebben zij stilgestaan bij de extra kansen die het nieuwe gemeenschapshuis als multifunctioneel centrum zou kunnen bieden om de knelpunten op te lossen. Bovendien heeft het PON het draagvlak voor samenwerking tussen de zorgaanbieders en mogelijke andere partijen zoals de gemeente Grave en het welzijn ouderenwerk gepeild.

In deze notitie beschrijft het PON de visie en het actieplan van de initiatiefgroep Dorpsvernieuwing Escharen. Op basis van deze visie en het actieplan kunnen zorgaanbieders en mogelijk andere lokaal betrokken partijen samen aan de slag met de realisatie van een lokaal zorg- en dienstenaanbod voor de inwoners van Escharen.

2002 - € 5,-- - 30 pagina's - PON-publicatie 02-29 - ISBN 90-5049-263-0

B. de Thouars en C. van Leeuwen

Dorp over de drempel

Leefbaarheidprojecten als inspiratiebron

De vijftien leefbaarheidprojecten die in dit boekje zijn beschreven, dienen als inspiratiebron voor bewoners, beleidsmakers en betrokken organisaties in en buiten Brabant. De voorbeelden maken duidelijk waar initiatiefnemers aan kunnen denken wanneer ze de leefbaarheid in hun dorp willen verbeteren, waar ze op moeten letten wanneer ze een project starten en welke mislukkingen of teleurstellingen ze kunnen voorkomen.

2001 - € 3,- 64 pagina's – pon-publicatie 01-10 - ISBN 90-5049-220-7

J. van der Lans en H. de Kuyper (eindred.)

De dialoogdemocratie

Jaarboek PON 1999

Het tiende jaarboek van het PON behandelt de opkomst van de dialoogdemocratie, waarin burgers en lokale politici en ambtenaren in de bestuurlijke praktijk van alledag op zoek gaan naar nieuwe omgangsvormen. Het eindpunt daarvan is nog lang niet in zicht. Voor lokale politici en de ambtenarij liggen er, zo maakt dit jaarboek duidelijk, nog vele kapers op de kust. Maar het begin met de revitalisering van de lokale democratie is onmiskenbaar gemaakt en iedereen beseft dat er geen weg meer terug is.

1999 - € 4,50 - 136 pagina's - ISBN 90-5049-166-9